

УДК 657

Бурак І. О.

*к.е.н., старший викладач кафедри обліку і аудиту,
Чернівецький торговельно-економічний інститут*

Київського національного торговельно-економічного університету

ПЕРЕВАГИ АВТОМАТИЗОВАНОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ

У статті розглянуто основні принципи комп'ютеризації обліку розрахунків з діловими партнерами на підприємствах торгівлі. Досліджено основні переваги застосування автоматизованої форми обліку та на основі особливостей розрахунків з діловими партнерами наведено алгоритм формування електронної інформаційної бази бухгалтерського обліку.

Ключові слова: інформаційна система обліку, розрахунки, ділові партнери, підприємство, торгівля.

Постановка проблеми. Метою обліку розрахунків з діловими партнерами підприємств торгівлі є забезпечення керівництва необхідною інформацією, що дозволяє своєчасно та в повному обсязі отримувати дані щодо виникнення, строків та термінів погашення, а також у деяких випадках прострочення заборгованості між діловими партнерами. Проте, в сучасних умовах розвитку техніки традиційні, давно прийнятні методи збору й опрацювання інформації залишаються все далі позаду сучасних винаходів та відповідного програмного забезпечення, що не забезпечує необхідної оперативності управління розрахунками підприємств торгівлі з діловими партнерами.

В атмосфері жорсткої конкуренції між торговельними підприємствами більше шансів на перемогу має той, хто в будь-який момент може чітко уявити, які товари користуються найбільшим попитом, які товари є на складі і в якому обсязі слід здійснювати подальше їх придбання. Ефективне вирішення цих питань неможливе без використання систем автоматизації торговельної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комп'ютеризована форма обліку як передумова створення інтегрованої системи бухгалтерського обліку досліджена такими вітчизняними та зарубіжними вченими як: В. В. Брага, С. І. Волков, С. В. Івахненко, О. П. Ільїна, О. В. Лаптев, Є. В. Міхеєва, В. Ф. Палій, В. І. Подольський, Г. В. Федорова,

С. А. Харитонов, Д. В. Чистов, А. В. Шайкан, Є. Л. Шуремов. Авторами розглянуто теоретичні та практичні питання організації структурних компонентів в інформаційних облікових системах.

Формування цілей статті. Метою статті є вивчення особливостей функціонування бухгалтерського обліку розрахунків з діловими партнерами, дослідження переваг та недоліків впровадження автоматизованих систем на підприємствах торгівлі.

Викладення основного матеріалу. Розгалужена система торговельних підприємств та рівень їх товарного обороту свідчить про численні взаємозв'язки між учасниками ринкових відносин, що оформлюються відповідними документами. Перенавантаження паперовою роботою скорочує продуктивність та раціональність використання робочого часу, призводить до появи численних помилок та, як наслідок, до перекручення облікової інформації. Правильно інтерпретована облікова інформація використовується в процесі подальшого логічного узагальнення, що формує певну ієрархічну систему, що потребує передусім оперативності. Вирішення такого питання можливе завдяки комп'ютеризації (автоматизації) бухгалтерського обліку.

При цьому доцільно зауважити, що розрізняють різні масштаби та різні вихідні етапи автоматизації, а саме: часткова механізація, комплексна механізація, часткова автоматизація і комплексна або повна автоматизація [1].

Комп'ютеризація бухгалтерського обліку підприємств торгівлі повинна враховувати, перш за все, особливості галузі та специфіку функціонування оптових та роздрібних мереж. У даний час на більшості підприємств галузі використовується програмне забезпечення з обліку, яке, як правило, розроблене самостійно спеціалістами відповідного відділу (постачання, збуту) та лише частково полегшує ведення бухгалтерського обліку певних ділянок.

Метою автоматизації обліку розрахунків з діловими партнерами на підприємстві є:

- своєчасне та повне відображення операцій, що призводять до виникнення розрахунків між діловими партнерами, а згодом погашення заборгованості між ними;
- постійний контроль за станом розрахункових відносин, умовами виконання договірних зобов'язань;
- уникнення виникнення простроченої дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості зі строком позовної давності, що минув;
- удосконалення організації обліку розрахунків з діловими партнерами;

- підвищення оперативності та якості обробки облікової інформації;
- складання звітності та подання повної інформації для потреб керівництва.

Тобто, комп'ютеризація розрахунків з діловими партнерами не передбачає нових завдань, що стоять перед бухгалтерським обліком, а просто сприяє скороченню затрат живої праці на належне його ведення. В її основі лежить передусім підвищення оперативності процесу створення, фільтрування та подання необхідної облікової інформації.

Постійне вдосконалення автоматизації обліку зумовлене, по-перше, масовими інформаційними потоками, що потребують постійного узагальнення та оперативного опрацювання. По-друге, на підприємствах торгівлі відсутній повністю автоматизований облік, що охоплював би всі ділянки з моменту виникнення і до моменту виконання всіх договірних умов в процесі здійснення розрахунків. По-третє, від рівня механізації та автоматизації обліку на підприємстві залежить як організація обліку розрахунків, так і процес їх відображення в облікових документах та можливість отримання інформації про реальний стан розрахунків на будь-яку дату у будь-якому вигляді [4].

Серед основних принципів комп'ютеризації обліку розрахунків вважаємо за доцільне виокремити: автоматизоване оброблення облікових даних в реальному часі безпосередньо на робочих місцях бухгалтерів; взаємодія бухгалтера з інформаційною системою в діалоговому режимі; організація первинних документів на електронних (машинних) носіях; організація реєстрів аналітичного та синтетичного обліку в пам'яті комп'ютера, формування і видача результативної інформації в режимі запиту і в необхідному обсязі.

Особлива роль з позиції полегшення впровадження та ведення автоматизованого обліку розрахунків з діловими партнерами на підприємствах торгівлі, на нашу думку, належить спрощеній схемі функціонування первинного обліку. Так, формування первинних документів в автоматизованій системі обліку відбувається шляхом відображення первинної інформації на дисплеї з відповідним наданням певному первинному документу юридичного статусу. Внесена інформація накопичується, систематизується і зберігається на бухгалтерських рахунках, які являють собою окремі комірки комп'ютерної пам'яті і є ідеальними ознаками групування бухгалтерської інформації.

Однією з переваг застосування автоматизованої форми обліку є, на нашу думку, налаштування програмного продукту під вимоги та потреби конкретного торговельного підприємства. Так, в процесі здійснення діяльності встановлюється не лише можливість

доступу того чи іншого користувача до програми, а і сфера його функціональних можливостей. Автоматизований облік як послідовний процес отримання, узагальнення та зберігання облікової інформації можна представити наступним алгоритму (рис. 1).

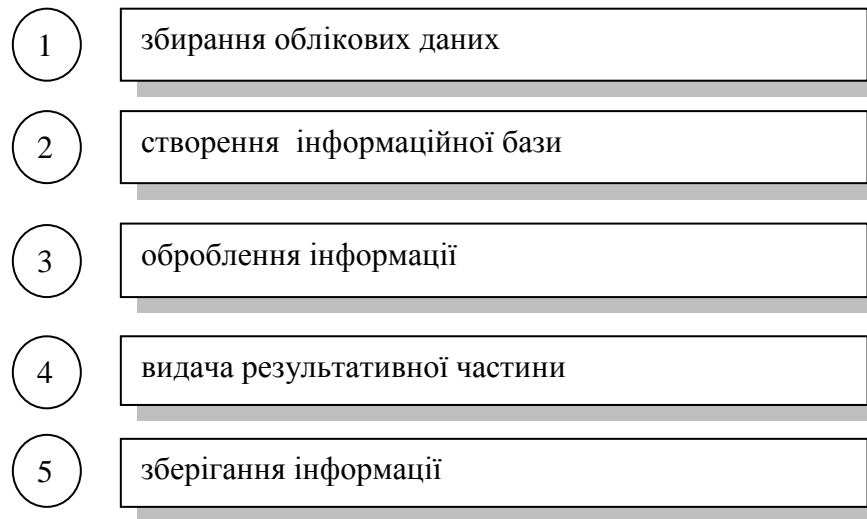

Рис. 1. Алгоритм формування електронної інформаційної бази бухгалтерського обліку

Хронологія та систематизація облікових записів у відповідних регістрах, журналах та сукупність вимог, які висуваються до них у частині задоволення потреб управління щодо надання необхідної облікової інформації, визначають форму автоматизованого обліку та відповідність програмного продукту.

На ринку програмного забезпечення спостерігається ряд програмних продуктів, які застосовується тими чи іншими підприємствами. В Україні найбільш широкого розповсюдження набула програма «1С: Підприємство 7.7». Проте з урахуванням потреб та побажань численних користувачів дедалі більшої популярності сьогодні в аспекті автоматизації обліку розрахунків в торгівлі займає програмний продукт «1С: Підприємство 8.0 Управління торговим підприємством для України». Застосування цього продукту є комплексним рішенням, що дозволяє автоматизувати завдання оперативного, управлінського, бухгалтерського і податкового обліку, аналізувати та планувати торгові операції, забезпечуючи тим самим ефективне управління сучасним торговельним підприємством.

Важливим моментом автоматизації обліку розрахунків з діловими партнерами є наявність значної кількості вбудованих системних довідників, використання яких значно зменшує витрати часу на заповнення необхідних обов'язкових реквізитів для документів, вибір статей витрат, використання аналітичних рахунків, що запроваджені до синтетичних рахунків. Серед них: довідник контрагентів з відповідними кодами –

використовується для організації обліку відвантаження, виписки рахунків у розрізі платників, а також для відображення й аналізу реалізації продукції; довідник договорів – необхідний для аналізу постачань продукції, а також для визначення і здійснення прогнозу з отримання коштів за продукцію; довідник одиниць вимірювання, довідник статей обліку. Дані із довідників переносять в облікові реєстри для проведення розрахунків на кожному етапі облікових процесів.

За допомогою автоматизованого бухгалтерського обліку з'являється можливість отримання оперативних даних в розрізі кожного контрагента: чи то постачальника, чи то покупця. Так, аналіз рахунків за контрагентами дасть змогу прослідкувати за строками виникнення договірних відносин, за календарним планом здійснення платежів, за дотриманням платіжної дисципліни на основі відповідних банківських виписок. Враховуючи специфіку торговельних підприємств, дана конфігурація надасть можливість автоматизувати процес продажу товарів як в оптовій, так і в роздрібній торгівлі. Наявність відповідних засобів планування і контролю продаж дозволяє вирішувати задачі управління замовленнями покупців.

Вторинну облікову інформацію відображають облікові реєстри, які є засобом фіксації на рахунках даних про факти господарської діяльності підприємства. В умовах автоматизації обліку розрахунків реєстри – це та ділянка відображення систематизованої облікової інформації, яка необхідна зацікавленому користувачу.

Розрахунки з діловими партнерами на підприємствах торгівлі мають певні особливості. Вони реалізуються на основі відповідної облікової інформації та за допомогою численних облікових механізмів. Автоматизація відповідних облікових ділянок надасть змогу автоматизувати відповідні операції (рис. 2).

Так, підсистема замовленнями покупців дозволяє реалізувати найбільш ефективну для підприємства стратегію обслуговування замовлень покупців, наприклад, стратегію мінімізації необхідного для обслуговування замовлень складського залишку. А ось контроль оплати й поставки за замовленнями покупця здійснюється відповідно до параметрів, що зазначаються в договорі партнера. Важливим моментом застосування даної підсистеми є можливість отримання оперативних даних щодо поточного стану замовлень та стану заборгованості конкретного замовника, що забезпечує контроль за дебіторською заборгованістю торговельного підприємства.

Щодо підсистеми управління замовленнями постачальникам, то вона головним чином призначена для планування закупівель і формування замовлень постачальникам відповідно до прийнятої стратегії поповнення складських запасів і роботи із

замовленнями покупців. У числі завдань, які дозволяє вирішувати підсистема планування закупівель слід виокремити оперативне планування закупівель, оформлення замовлень постачальникам і контроль за їх виконанням та платіжний календар витрат коштів.

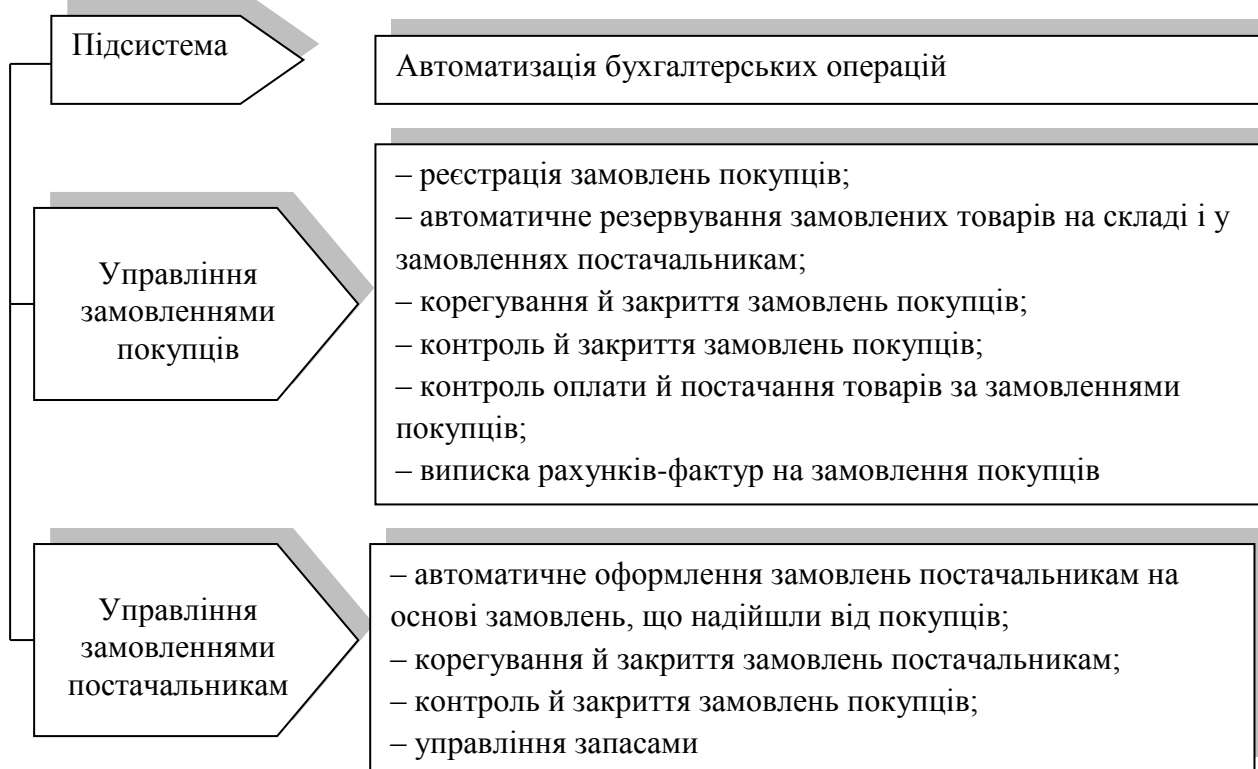

Рис. 2. Автоматизація бухгалтерських операцій в підсистемах управління замовленнями покупців та постачальникам

Важливим моментом застосування програмного продукту «1С: Підприємство 8.0 Управління торговим підприємством для України» є застосування звіту, що забезпечує вирішення та оптимізацію багатьох питань в процесі виникнення дебіторської заборгованості торговельних підприємств, а саме: звіт «Дебиторская задолженность по срокам долга». Завдяки цьому звіту з'являється можливість отримання оперативної інформації про суми заборгованостей контрагентів перед торговельним підприємством на поточну дату, строки її виникнення. Вагомою перевагою даного звіту є автоматичне групування заборгованості за інтервалами виникнення, що дасть змогу контролювати виникнення сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості з відповідним створенням резерву сумнівних боргів.

Крім цього, налаштування програмного продукту дасть змогу контролювати «злісних» боржників, що в майбутньому дозволить уникнути виникнення нової дебіторської заборгованості, про що згадувалося раніше.

За допомогою деталізації взаєморозрахунків аж до документів розрахунку

з'явиться можливість слідкувати за оплатою кожної конкретної накладної паралельно з урахуванням взаєморозрахунків за замовленнями і за договором в цілому. При такому способі ведення взаєморозрахунків повністю зберігаються всі можливості, пов'язані з резервуванням товарів за замовленнями покупців і розміщенням у замовленнях постачальників.

Висновки. Аналіз різного роду програмного забезпечення, що використовується для автоматизації обліку розрахунків, дає змогу зробити наступні висновки:

– по-перше, сучасні програмні продукти містять в собі різноманітні можливості щодо автоматизації обліку розрахунків. Відмінності в основному полягають у формуванні первинних та звітних документів, реалізації різних методів оцінки заборгованості, веденні синтетичного та аналітичного обліку;

– по-друге, автоматизація обліку розрахунків сприятиме раціональній організації їх обліку, дозволить суттєво скоротити витрати живої праці на створення та обробку первинних документів, а згодом на їх основі і зведених масивів облікової інформації;

– по-третє, поступова комп'ютеризація всього облікового процесу на підприємствах торгівлі дасть можливість оперативно і в повному обсязі отримувати всю необхідну інформацію щодо виникнення заборгованості за розрахунками та її погашення завдяки багаторівневому обліку автоматизованого програмного продукту.

Список використаної літератури

1. Егоров А. О. «Пульсирующий» менеджмент / А. О. Егоров, Л. Ф. Никулин. – М.: Изд-во Рос. экон. акад.; Екатеринбург: Деловая книга, 1998. – 236 с.
2. Завгородній В. П. Організація обліку, аналізу та аудиту в умовах застосування персональних ЕОМ / В. П. Завгородній // Бух. облік та аудит. – 2007. – № 4. – С. 36.
3. Нестеров Д. Покупатели смещаются в онлайн / Д. Нестеров // Эконом. известия. – 2010. – № 41(1274). – С. 25.
4. Сопко В. В. Інформаційні технології в організації облікового процесу [Текст] / В. В. Сопко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1. – С. 205-211.
5. Сопко В. В. Мета і принципи автоматизації бухгалтерського обліку [Текст] / В. В. Сопко, М. М. Бенько // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 12. – С. 186-192.

БУРАК И. А. ПРЕИМУЩЕСТВА АВТОМАТИЗИРОВАННОГО УЧЕТА РАСЧЕТОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ТОРГОВЛИ

В статье рассмотрены основные принципы компьютеризации учета расчетов с деловыми партнерами на предприятиях торговли. Исследованы основные преимущества применения автоматизированной формы учета и на основе особенностей расчетов с деловыми партнерами приведен алгоритм формирования электронной информационной базы бухгалтерского учета.

Ключевые слова: информационная система учета, расчеты, деловые партнеры, предприятие, торговля.

BURAK I. O. BENEFITS OF AUTOMATED PAYMENTS IN TRADE

The article discusses the basic principles of computerization of accounting settlements with business partners in trade. The basic advantages of automated forms of accounting and calculations based on features of the algorithm business partners forming electronic information base accounting.

Keywords: accounting information system, calculations, business partners, venture trade.